

Van Kees van Kooten verscheen eerder bij De Harmonie:

Het Schaampaard

Letterlust

Mijn Plezierbrevier

Zo Wordt U Gelukkig

KEES VAN KOOTEN
LEVE HET
WELWEZEN

DE HARMONIE
AMSTERDAM

EN ARDENNE.

FÉLICIEN ROPS

La saison des travaux sérieux recommence pour les jeunes peintres

Voor Arnold Boegborn,
hartsvriend

STEFAN VERWEY

LATEN we wel wezen: al vijf jaar lang had ik last van abrupte plasdrang en moest ik broeken met een rits in de gulp. Droeg ik een broek zonder ritsgulp, dan plaste ik stevast een knoop of twee te vroeg. Staan dansen om het op te houden hielp niet meer. Daar viel mee te leven, want voor de rest mankeerde ik vrijwel nooit iets.

Ik zou een boek over cartoons gaan schrijven en ontving hiertoe een voorschot van mijn uitgever. Vijfduizend euro. Deze som gelds bleek al verdampt voordat ik één zinnige zin op papier had gezet. Waaraan was dit kostelijke bedrag dan opgegaan? Goeie vraag. Aan het bezoeken van de tentoonstelling *Pour Rire*, gewijd aan de negentiende-eeuwse kunstenaars Honoré Daumier, Paul Gavarni en Félicien Rops, in het Franse stadje L'Isle-Adam. Toen dacht ik namelijk nog te moeten streven naar volledigheid. En aangezien deze kunstmatige badplaats op tweehonderdtig kilometer van Parijs bleek te liggen, zou ik wel gek zijn geweest wanneer ik aldaar niet een paar dagen aan mijn research had vastgeknoopt. Bovendien heerlijk gegeten. Aansluitend ver-

bleven meneer en mevrouw een kleine week in New York, om in het MOMA de tentoonstelling *Infinite Jest: Caricature and Satire from Leonardo to Levine* te bezoeken. Dat bleek een duizelingwekkende staalkaart van grote karikaturisten door de eeuwen heen. (Nationale trots beving mij toen ik ontdekte dat hier, als enige Nederlandse bijdrage, twee spotportretten van Siegfried Woldhek tussen hingen.)

Ik vloog terug met zesentwintig kilo overgewicht, te wijten aan een partij 'stoeptegels' van tekenkunstboeken. *The Complete Cartoons of The New Yorker*, *The World Encyclopedia of Cartoons*, de lang gezochte *Cartoon Cavalcade* van Thomas Craven, biografieën over Saul Steinberg en Charles Addams, *The Works of James Thurber: Complete and Unabridged* en nog zo wat uitgaven met en over het werk van mindere cartoonisten.

Wel keurig alle bonnetjes bewaard. Vervolgens zeulde ik deze partij getekende humor mee naar ons vakantiehuis in Frankrijk, waar wij terloops een nieuw, amusant en leerzaam gezelschapsspel ontwikkelden. Dit gaat als volgt. U bent de spelleider. Selecteer in totaal tien cartoons van tien grote tekenaars. Maak hier kopietjes van op A4-formaat.

Laat de aanwezigen deze tien cartoons op hun gemak bekijken.

Zamel de tekeningen weer in, trek u terug, knip uit elke cartoon een willekeurig fragmentje van twee centimeter in het vierkant en vraag de deelnemers vervolgens te raden naar de tekenaar van ieder afzonderlijk staaltje. U zult merken dat de werkelijk

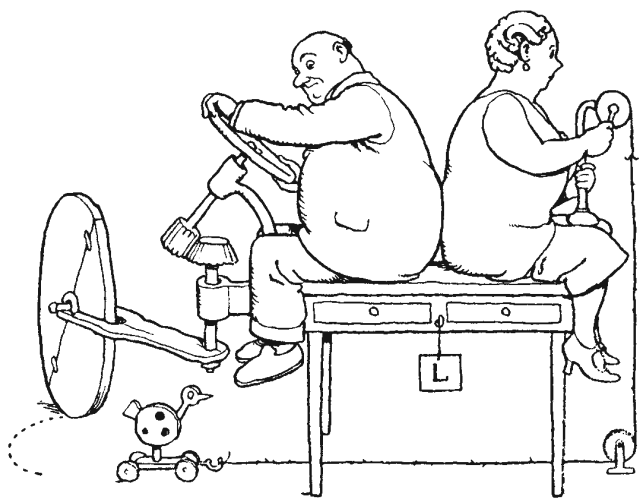
grote cartoonisten een strikt persoonlijke lijnvoering hebben, die je kunt herkennen in het kleinste detail van hun getekende mop. Ik doel hier bijvoorbeeld op de oogjes van Chon Day, de hondenneuzen van James Thurber, een verward dameskapsel van Peter van Straaten, een poezenstaart van Sempé, het vrouwenbeen bij Saul Steinberg, een mannenhand door Charles Gibson, een damesschoen van Helen Hokinson en de vraatzuchtige oogopslag van een door Peter Arno getekend dom blondje.

Dit zou ik allemaal nader gaan toelichten, maar door die overdonderende hartaanval, de operatie, de periode in het ziekenhuis en de langdurige revalidatie is daar niets van terechtgekomen. Ik had bijvoorbeeld ook willen vertellen hoe ingrijpend mijn allereerste kennismaking met een komische tekening was. Op zevenjarige leeftijd stuitte ik immers in een later zoekgeraakt boek op een fascinerende prent van de Engelsman William Heath Robinson die, op papier, ingenieuze installaties ontwierp om diverse huishoudelijke taken aanzienlijk te vergemakkelijken, maar niet heus.

Het ging altijd om de meest complexe machinerieën, waarmee de eenvoudigste karweitjes op robotachtige wijze konden worden geklaard: het koken van water, het opvouwen van linnengoed, het uitpersen van een sinaasappel, het lappen van de ramen, enzovoort.

Aangestoken door deze ingenieuze en hilarische tekeningen bouwde ik met mijn meccanodoos een automatische klontjesdompelaar.

Dit was een hijskraanconstructie met een open en dicht schuivende grijper, die ik in de suikerpot liet afdalen en na een minuut of vijf nauwkeurig manoeuvreren kon laten bovenkomen met in zijn ijzeren bek een suikerklontje dat ik, voorzichtig mikkend en zwenkend, in het theekopje van mijn moeder deed plonzen. Handig en hartstikke makkelijk. Mijn vader bliefde altijd twee klontjes, dus het duurde wel even voordat mijn beide ouders hun eerste slokje ochtendthee konden nemen, maar zij waren wild enthousiast en bewonderden mijn 'uitverzinning' met engelengeduld.

Learning to Avoid Obstacles

Zesenzestig jaar later ben ik diep in mijzelf afgedaald en mag ik vaststellen dat ik niet alleen ongekend dankbaar, oprecht nederig en een stuk gezonder uit mijn openhartoperatie tevoorschijn ben gekomen, maar ook een paar maten kleiner en vijf tot zes kilo lichter. Want: *jij hebt dan ook wel een jasje uitgetrokken.*

Ik kende de zegswijze niet.

Toen deze troostend bedoelde woorden mij in de dagen na de ingreep door deze en gene werden toegestopt, dacht ik door mijn verblijf in het ziekenhuis iets gemist te hebben en dat dit een nieuwe term uit de wielrennerij was. Je hebt een jasje uitgetrokken betekende waarschijnlijk: je moest een tandje bijschakelen.

Maar eenmaal weer thuis las ik in Van Dale: (uitdr.) hij heeft een jasje uitgetrokken; hij is heel wat magerder geworden.

Het zij zo. Alles beter dan dood, zoals die arme meneer Hartman. In dit verband klinkt de naam Hartman wel erg toevallig. Zo heette hij in werkelijkheid dan ook niet, maar zo noem ik hem uit piëteit. Via het ziekenhuis heb ik zijn adres achterhaald en zijn familieleden gecondoleerd en voorzichtig gevraagd of zij zijn moppenboekje terug wilden hebben, maar de schoonzoon mailde: *Dat is heel attent van u doch bij voorkeur liever niet, want ik ken al die slappe grappen langzamerhand uit mijn hoofd waaraan ik momenteel wel wat anders heb en trouwens wat moet ik ermee en daarom dat u dat maar als aandenken moet houden, hartelijks, E.H.*

SAUL STEINBERG

Op de keukentafel staat een lange, transparante plastic doos met hokjes, die gesloten en geopend kunnen worden middels betrouwbaar klikkende dekseltjes, waarop de dagen van de week zijn aangegeven met hun kapitale beginletters. Handig, want ik moet voor de rest van mijn leven elke dag zeven verschillende pillen slikken: pantoprazol, lisinopril, acetylsal, simvastatine, clopidogrel, furosemide en metropolol.

Deze hartsvriendinnen neem ik overal mee naartoe. Ik moet nog een paar keer terug naar de afdeling radiologie van het VU medisch centrum om een echocardiografie van mijn gereviseerde hart te laten maken en ben van plan om daarna gezellig even langs te wippen bij de Cardiologie-balie, om aan de verpleegkundigen die mij zo onberispelijk hebben verzorgd te vragen wat er wel of niet klopt van wat ik mij allemaal herinner, want nu en dan lopen feiten en verzinsels en de dagen en de weken nog vreemdend door elkaar.

Waar ik wel voor honderd procent zeker van ben is dat ik op 10 augustus 2014 mijn verjaardag vierde in de Franse Cevennen.

Daar zijn voldoende getuigen van, want dat deden wij samen met onze kinderen en kleinkinderen. De godganse dag juichte het in mij. Alles en iedereen straalde. 's Avonds buiten aan de grote tafel bekende ik luidkeels dat ik mij nog nooit van mijn leven zo gezond en gelukkig had gevoeld.

Mijn echtgenote en ik verbleven hier al een dikke maand. In die periode had ik heel wat kranige arbeid verricht. Ik zou uren in de schaduw moeten zitten lezen, daar is zo'n tweede huistenslotte voor bedoeld, maar ik ben hier te onrustig voor zolang het gras te lang is en de houtvoorraad nog niet op winterpeil, de keukenkraan lekt, de stopverfbarsten in de raamsponningen nog niet zijn dichtgeplamuurd, het plafond van de woonkamer moet worden gewit, de schoorsteen geveegd en daarna het plafond van de woonkamer opnieuw gewit, de muurgaten en dakspleten niet zijn onderzocht op wespennesten, de schuur moet worden uitgemest en de overbodige bouwmaterialen en prullaria nog niet eerlijk zijn verdeeld over de gemeentelijke déchetterrie en de Emmaus van wijlen Abbé Pierre, terwijl die dode chène vert nog moet worden omgehakt en in buches voor de open haard gekettingzaagd en de wilde druivenranken, braamstruiken, paarse regenwolken en oleanderscheuten liefdevol maar meedogenloos gekortwiekt, want dan kan ik nog net voor het donker de afropkapsels van de opgeschoten lavendel, de vijfhonderd uitgebloeide perkamenten bollen van de hortensia's, de beide vlinderstruiken en de wild gesticulerende, veel te lange takken van de vijgenboom snoeien. En de uitgebloeide camelia's wegplukken. Mor-

gen lekker verder met het débroussailleren van de varens en de brandnetels. En eigenlijk moeten de luiken opnieuw geschuurd en geschilderd. Pas wanneer ik al deze klussen heb geklaard kan ik in alle rust gaan zitten, met een goed boek en een fles rode wijn, wat goed voor mijn hart scheen te zijn.

Maar van lezen komt nog even niets, want ik moet een praatje voorbereiden dat ik, bij wijze van openingstoespraak, heb beloofd te zullen houden in het Permuseum te Amsterdam, waar op vrijdag 5 september 2014 onder de titel *Hoe open ik een boek* een overzichtstentoonstelling van de tekeningen van Stefan Verwey uit *de Volkskrant* wordt gestart.

Verwey heeft zich jaren geleden vastgebeten in het fenomeen van het Papieren Boek en dat heeft geleid tot een stroom cartoons waarvan het einde nog altijd niet in zicht is, terwijl je elke week vreest dat zijn inspiratie betreffende dit thema nu toch wel eens uitgeput zal blijken. Niets van dit al, hij blijft maar variëren en fantaseren. Op en over de wanhopige schrijver, de dweepzieke lezeres, de hulpvaardige boekhandelaar, de slechtbezochte voorleesavond, het e-boek, het boek op vakantie, het lezen als bindende of scheidende bezigheid tussen man en vrouw, en blader zo maar door.

Het is hetzelfde tekenkunstige en ideeënrijke uithoudingsvermogen dat, eveneens in *de Volkskrant*, Peter de Wit aan de dag legt met zijn Sigmund en de Burka Babes.

Ik besluit de volgende dag aan het schrijven van mijn spreekbeurt te beginnen en, ten bate van het geplande cartoonboek, het

onderwerp te verbreden tot ‘de getekende mop in het algemeen’. Daarbij zal ik proberen te schetsen in welke mate komische tekenaars mijn eigen gevoel voor humor hebben bevredigd of beledigd.

De neiging om bij het schrijven van zo’n openbare redevoering een ambtelijker taal dan de alledaagse te gebruiken kan ik moeilijk weerstaan.

Mijn eerste zinnen luiden dan ook:

Het vitale element van de cartoon is ongelijkheid; overduidelijke verschillen tussen twee of meer partijen. Ongelijkheid van schoonheid, leeftijd, ras, huidskleur, religie, fysieke vermogens – alles wat er aan de basis ligt van het menselijk bewustzijn en onderling vergeleken kan worden. Daarom gaan cartoons nooit over geluk. Wanneer de situatie als comfortabel wordt weergegeven en het leven als vredig, kan de tekening niet leuk zijn. Er moet een barst in zitten.

Ziezo. Dat lijkt mij voor vandaag voldoende. Nu een rustgevend nummer van saxofonist Benny Carter gedraaid. ‘Blues in My Heart’, dat klaaglijke duet met pianist Art Tatum.

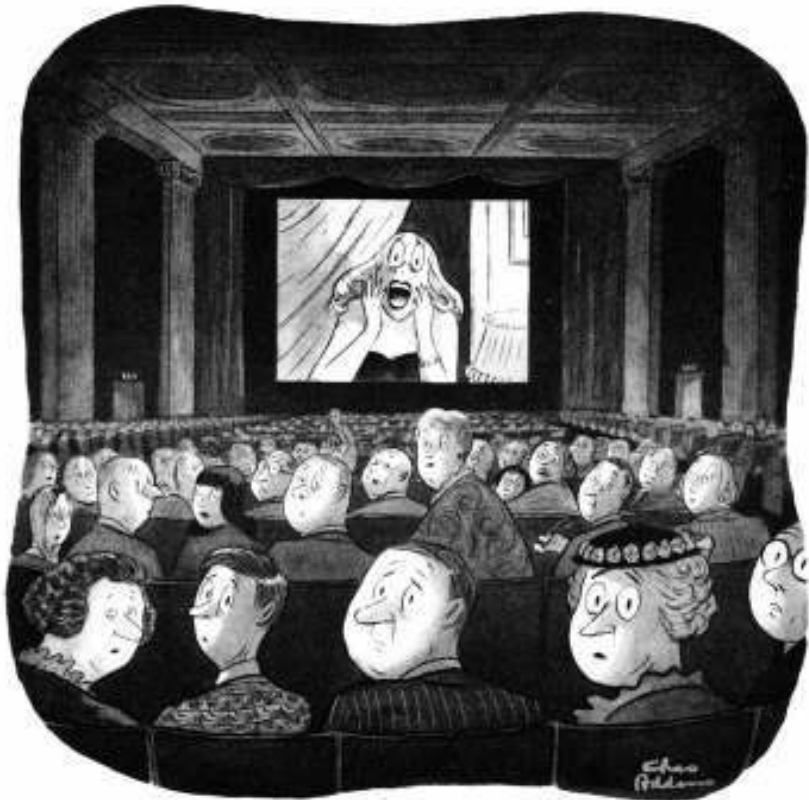
Ik ben in de samenvattende fase van mijn lange, vrolijke leven beland en maak in gedachten een lijstje van de tekenaars en cartoonisten die ik persoonlijk heb ontmoet en gesproken: Jaap Vegter, Ardy Strüwer, Stefan Verwey, Glen Baxter, Frits Müller, Kamagurka (Luc Zeebroek), Herr Seele (Peter van Heirseele), Gumbbah (Gertjan van Leeuwen), Siegfried Woldhek, Peter van Straaten, Yrrah (Harry Lammertink), Gub (Guus Boissevain), Pieter Geenen, Willem (Bernhard Holtrop), Kim Ducha-

teau, Willem van Malsen, Jeroen Henneman, Hannes Postma, Karel Meijers, Peter Vos, Dick Matena, Wouter Lap, Jos Collignon, Hanco Kolk, Peter de Wit, AnoNe (Martin Šimek), Joost Veerkamp, Willem Kloppers, Fred Julsing, Henk van Reeuwijk en Rinus van den Bosch.

Met al deze vakbekwame mannen heb ik luchtige gesprekjes mogen voeren waarin hartelijk werd gelachen. Dat ging vanzelf. Ook omdat wij dit wilden, lachen. Maar wat is toch de reden dat het in Nederland en België stilaan wemelt van vrouwelijke, humoristische schrijvers, maar dat een geëmancipeerde groep cartoonistes nog altijd op zich laat wachten?

Ja! Laat ik daar morgen nu eens lekker voor gaan zitten. Het werk van mijn favoriete cartoonisten staat allemaal hier, wat ik niet bij de hand heb kan ik googlen en dan doe ik voor de rest van deze vakantie geen lichamelijke klussen meer want ik heb het weer veel te gek gemaakt, dus dan heeft de spierpijn die ik sinds een dag of drie bij diep ademhalen in mijn borst voel lekker de tijd om weg te trekken.

Dat was het plan.

CHARLES ADDAMS

DE volgende dag vertrok onze familie, want in Nederland gingen de scholen alweer bijna beginnen. Mijn vrouw en ik zouden nog een dag of tien hier blijven. Daar blijven, bedoel ik. Ik zwom iedere dag mijn vaste kwartiertje, maar begon al na een paar schoolslagen van die rare zware armen en schouders te krijgen.

Dus gestopt met zwemmen, maar de borstpijn bleef zeuren.

En nog iets nieuws: lopend van het huis naar de schuur en weer terug moest ik regelmatig halt houden om op adem te komen. Thuis natuurlijk niks zeggen. Sterke aandrang om een paar maal per dag in het geniep te gaan liggen slapen. Dit nog niet eerder meegemaakt.

Ik belde onze huisarts in Amsterdam en vroeg of hij op maandag 25 augustus even vijf minuten naar mij zou willen luisteren.

Afgesproken. Tien uur 's ochtends.

Wij vingden onze terugtocht aan op de vrijdagmiddag hieraan voorafgaand.

Het autorijden viel mee: in zittende positie had ik nauwelijks pijn. En we reden om beurten. Twee keer overnacht. Maar toen ik 's avonds voor het hotel onze twee weekendtassen uit de auto tilde moest ik ze onderweg naar de kamer vier à vijf keer neerzetten.

Zondagavond rond middernacht weer thuis in Amsterdam. Tot een uur of drie als een bezetene gegraven in de opgehoopte kubieke meter post, kranten en bladen. Ik lag tien nummers van het Amerikaanse weekblad *The New Yorker* achter. Ik ben (was) abonnee sinds 1972.

Hier kom ik nog op terug.

Tegen drieën naar bed. Wekker op zeven uur gezet, want ik wilde mijn twee kleinkinderen verrassen.

Na deze nerveuze hazenslaap schoot ik haastig dezelfde kleren aan die ik vier uur terug had uitgetrokken, zette ondersteboven een gekke zonnebril op, trok de loze shoebag uit mijn reistas als een kaboutermuts over mijn hoofd en stak met een literpot Franse pindakaas, waar broer (10) en zus (6) zo gek op zijn, de nog slapende straat over. Zij wonen namelijk, handig, tweehonderdvijftig meter bij ons vandaan.

Gedurende dit kippeneindje moest ik vijf keer stoppen en al mijn kracht en adem bij elkaar schrapen om verder te kunnen lopen. Maar ik hield de omgekeerde bril en de kaboutermuts dapper op, ondanks de verbaasd gapende passagiers van de passerende tramlijn 16, en tikte ten slotte met de pot pindakaas op het raam van de benedenwoning.

Tien tellen.

Dan wordt het gordijn opzijgerukt en daar staat mijn kleindochter, in haar wildedierenpyjama. Dat wil zeggen, de broek. Het bovenhemd is bedrukt met kabouters, dus dat kwam goed uit.

“Congratulations! It’s a baby.”

Ik zie hoe zij om mijn verschijning moet lachen, maar dat zij besluit geen krimp te geven. Het is de leukste en enig juiste manier van reageren; dat ridicule voorkomen heel normaal vinden en zogenaamd niets bijzonders aan mij zien. Maar zij kan zich niet goedhouden en jawel hoor: de glimlach van een kind. Laten we wel wezen – daar doe je het allemaal voor.

Een kwartiertje later ga ik met mijn dochter en haar beide kinderen te voet op weg naar school.

Zij ratelen geestdriftig over nieuwe juffen, meesters en klasgenootjes.

Ik kan ze amper bijhouden en hap binnensmonds naar lucht maar hoef er gelukkig weinig tussendoor te zeggen want lopend praten gaat uiterst moeizaam en ze mogen natuurlijk niks merken maar niks aan de hand want over anderhalf uur zit ik veilig bij mijn kernachtige huisarts.

Kijk eens aan: daar zijn hun nieuwe klaslokalen.

Eentje op de eerste verdieping – om geen argwaan te wekken kreun ik overdreven hard en trek ik mij komisch ouwelijk aan de leuning omhoog – en eentje op de begane grond. Het is warm. Veel geschreeuw, weinig wol, dolle pret.

We nemen voor een hele dag afscheid van ze en hun moeder en ik lopen weer naar buiten. Daar tolt en golft het. Ik probeer mij de wandeling naar huis voor de geest te halen en zie halverwege dat aantrekkelijke uitblaasbankje staan. Dan kan mijn vrouw mij naar de afspraak met de dokter rijden, ach welja, nada aan de handa. Maar wanneer ook het schoolgebouw vervaarlijk

begint over te hellen, beken ik mijn dochter dat ik mij een beetje slapjes voel, maar dat zij gerust naar haar werk kan gaan – dat kleine stukje terug kan ik best in mijn eentje lopen. Zij kijkt mij aan, haar mond zakt open, ze trekt haar hoofd geschrokken terug en roept: ‘Man! Je ziet helemaal grijs!’

Op deze speelplaats staat een betonnen pingpongtafel en daar moet ik gewoon een uurtje op gaan liggen, denk ik hunkerend. Met netjes opgetrokken knieën boven het netje in het midden, moet kunnen. De nieuwe lokalen zitten aan de achterkant van het gebouw, dus mijn kleinkinderen zullen mij goddank niet zo zien. Wel hollen er links en rechts nog wat plukjes verlate leerlingen langs, met afkeurend naar mij kijkende vaders en moeders. Die is om half negen ’s ochtends al aangeschoten.

‘Geef je mobieltje,’ sist mijn dochter, panisch hees. Ze houdt mij onder mijn oksels overeind. Veilig gevoel. Zo tilde mijn moeder mij uit de wasteil.

‘Heb ik niet bij me,’ pers ik eruit. Zij ook niet. De bijzonder aardige acteur Tijn Docter wel. Hij is de vader van Toon, weet ik, want die zit in de parallelklas en op dezelfde voetbalclub als mijn kleinzoon.

‘Ik bel nú 112!’ besluit mijn dochter.

Ik probeer de regie te houden en vraag: ‘Heb je daar het telefoonnummer van?’ Wat ik op datzelfde moment nog wel weet is dat ik nooit naar de musical *Soldaat van Oranje* ben gegaan, waarin Tijn Docter maandenlang een hoofdrol speelde. Maar dan wel zijn mobieltje gebruiken.

‘Komt goed komt goed, alles komt goed,’ bezweert mijn beschermengel en gedecideerd beschrijft zij de ambulancedienst waar wij ons bevinden.

Binnen een minuut hoor ik de sirene naderbij zwellen.

‘Mobieltje Soldaat van Oranje redt leven opa’, zie ik in mijn grootheidswaan de krantenkop al voor me.

Vreemd genoeg klinkt de huilende sirene mij als muziek in de oren, want het blijft natuurlijk een geweldige ervaring om zelf nu eens mee te maken hoe dat voelt, na jarenlang als medeweggebruiker opzichtig te hebben geremd, overdreven hulpvaardig naar rechts te zijn uitgeweken en, in de jaren vijftig van de vorige eeuw, bij het langsrijden van een sirenende politiewagen of de statige nadering van Elsschots Korthals XV zelfs de pet te hebben afgenomen, om eerbiedig op mijn hart te drukken.

Routineus ondersteund door de beide hulpverleners struikel ik de ambulance binnen, waar ik door ene Jeroen op een veldbed wordt gevlijd, waarna hij mij met flitsende gebaren aansluit op de monitor die het kloppen van mijn hart in beeld zal brengen. In Amerika draaien ze daar ter kalmering het nummer ‘Stayin’ Alive’ bij, van de Bee Gees, vanwege de gewenste honderdendrie beats per minuut, herinner ik mij wel eens te hebben gelezen. Maar waar en wanneer?

‘Maakt u zich maar geen zorgen hoor,’ sust Jeroen, ‘straks wordt u waarschijnlijk even gedotterd en dan bent u vanmiddag weer thuis.’

Maar wanneer hij een halve minuut later het hartfilmpje ziet

roept hij, met een heel andere stem: ‘Aiaiaiaia! U heeft op dit moment een infarct! Gassen Hans, gassen!’

Mijn dochter mag naast Hans voorin en met een dubbel zo hard loeiend alarm zetten wij koers naar het medisch centrum van de Vrije Universiteit, aan de Amsterdamse De Boelelaan.

Wat rijden wij lekker hard! Ik zou natuurlijk niets dan doodsangst moeten voelen, maar zie nu nog duidelijker voor me hoe gehoorzaam ikzelf altijd een half minuutje pas op de plaats maak wanneer zo’n ambulance voorbijgiert en hoe kwetterend fietsende meisjes in skinny’s en met wapperende haren even hun giraffenbenen stilhouden en hulpvaardig voor mij uitwijken, terwijl hondenbezitters hun dier angstvallig aan de riem naar zich toe trekken en misschien dat mijn kalmpjes boodschappende vrouw nu terugkeert op de twee stappen die zij zo-even op de zebra heeft gezet om onwetend maar respectvol haar eigen man te laten passeren.

Of zij is nog thuis en staat nu tweehoog voor het raam, bid-dend dat die razend voorbijracende ambulance geen groepje leerlingen van het naastliggende Lyceum zal scheppen. Als ik niet lag vastgesjord was ik in de bochten al een paar keer van mijn brancard geslingerd, maar nu sterft de sirene langzaam weg en houden we halt en vliegen de achterdeuren kletterend open en word ik op zo’n enorm rollend themeubel geschoven, wat ik ook al tientallen malen heb zien gebeuren en dat zijn toch de ware pieken in een mensenleven: jezelf onverhoeds terugvinden als hoofdrolspeler in scènes die je van de televisie of het witte

doek kent, want kijk, hier snellen wij de gangen met hun automatisch openzwepende deuren al door en wel in het marathontempo van een kopgroep Kenianen, zie ik aan het overvliegende systeemplafond. Knoop in mijn zakdoek: Tijn Docter bedanken voor zijn mobieltje.

"They've rewritten the last scene four times."

'Eindelijk met pensioen.' Dat was het laatste wat ik tegen mijn dochter zei, voordat ik de operatiekamer binnenreed, hoorde ik achteraf van haar.

'En heb jij toen nog iets teruggezegd?'

'Weet je dat niet meer? Beloofd is beloofd, zei ik. En toen zei je het nog een keer: eindelijk met pensioen.'

'Dat zei ik om je gerust te stellen.'

'Dat ben ik pas als jij je daar ook echt aan houdt.'

Op de eerste hulp van de hartafdeling zegt de anesthesist op alvast verdovende toon dat hij nu iets gaat doen waar ik niets van zal merken. Recht boven mijn hoofd hangt een hel lichtend hemellichaam.

Ik ben een mummelende mummie en kan mij niet bewegen. Hebben ze mijn kleren uitgedaan? Had ik wel een schone onderbroek aan? Waarschijnlijk in de haast nog een keertje die van gister. Aha. Dat is natuurlijk de operatielamp. Bestaat uit drie cirkels die elkaar ten dele overlappen. Zoals bij de olympische ringen. Vier. Nee vijf. Vier gouden medailles won Fanny Blankers-Koen, in 1948. Londen. De vliegende huisvrouw. Werd bij terugkeer in Amsterdam gehuldigd en kreeg van de burgemeester een gloednieuwe damesfiets cadeau. Hoefde ze nooit meer zo hard te lopen. Ik kijk nog eens goed. Wat zijn ze toch knap tegenwoordig. Hoe hebben ze dit nou toch weer voor elkaar gekregen? De eerste ring omlijst het lachende gezicht van mijn vrouw,

in de lichtcirkel linksonder kijken mijn dochter, haar man en hun beide kinderen mij geruststellend aan en de lamp hiernaast bevat mijn zoon en mijn schoondochter, die er ook al zo vrolijk uitzien.

Ik tuit mijn lippen en knik ze een voor een toe, intens tevreden, en dan daagt het schokkende besef dat het wat mij betreft helemaal niet verdrietig, rampzalig of onrechtvaardig zou zijn wanneer ik hier voorgoed afscheid van ze lig te nemen. Verbijs-terd door de gedachte dat dit wel eens mijn sterfdag kan blijken, raak ik hier niet in het minst onrustig van. Integendeel. Ik ga er eens goed voor liggen en tel mijn zegeningen.

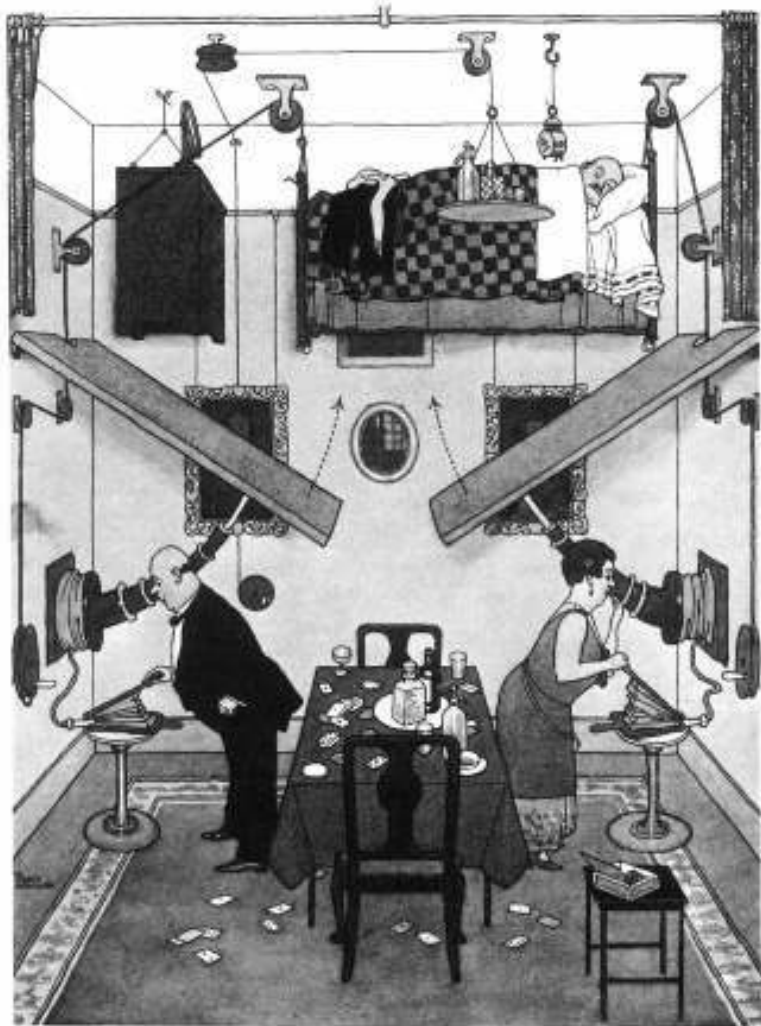
Al mijn dierbaarsten zijn gezond en gelukkig, hebben prachtig werk en kennen geen armoe. Er hoeft tussen ons niets meer te worden uitgepraat, afgerekend of opgelost. Wij houden zielsveel van elkaar, elk tot in zijn eigen eeuwigheid. Ik laat graag een traantje, maar zelfs daar is nu geen sprake van: ik gons bijkans van voldoening. Het is volbracht, mijn taak zit erop. Zo is het goed, want beter kan het nooit meer worden.

Mijn geliefden in de lampen gaan zich mij herinneren als een gezellige echtgenoot, vader, schoonvader, opa en neuroot met telefoonangst, die regelmatig in het wilde weg 'ik ben er niet hoor!' riep wanneer de eierwekker afliep, maar volop bloemen, boeken, analoge speelgoederen, zakken openhaardhout en wijnen mee naar huis bracht en slechts met zijn Nokia-mobieltje uit 1992, als hij dit tenminste niet kwijt was, deel had aan de sociale media, maar nog vrolijk en samenhangend kon praten en een balletje met zijn kleinzoon trappen en goochelkunstjes voor zijn

kleindochter doen, ook al raakte hij daarbij regelmatig de draad kwijt en protesteerde zij op hoge toon wanneer ze de verdwenen speelkaart duidelijk in de mouw van zijn ribfluwelen jasje zag steken, maar dat gaf niet want hij lulde zich overal uit en dan hoorde dit zogenaamd bij de truc. En in deze rondom in brand staande wereld had ik mij tenminste nooit bezondigd aan de armzalige verzuchting dat ik het leven vierde, en evenmin heb ik hen vermoed met de klimaatneutrale footprint die ik bezig was na te laten.

Ik ga dat bovenzinnelijke gebeuren ook niet benoemen als een bijna-doodervaring, want dan zou ik mijzelf ondergeschikt verklaren aan die mystieke beleving, terwijl ik mijn laatste minuten nu juist zo prachtig eigenmachtig regisseer: nog niet eerder in mijn bestaan had ik mijzelf zo moeiteloos en volledig in de hand. Een schitterend, ongezond leven achter de rug en toch nog mooi vijf jaar ouder geworden dan mijn vader. God wat ben ik tevreden. En eindelijk wijs. Het gekke is dat ik half om half hoop hier en nu vredig in te slapen; dat blijft het enige griezelige aan de situatie. Maar zo makkelijk kom ik er niet vanaf.

Dat zou al te laf en zelfzuchtig zijn en mag ik mijn liefheb- bende naaststaanden en dit team van anesthesisten, cardiochirurgen, co-chirurgen, operatiezusters en niet te vergeten die levensreddende ambulancebroeders niet aandoen.

WILLIAM HEATH ROBINSON

Flat life: the spare bedroom

Ik schijn heel stoer te reageren wanneer ik na de zesenuer durende ingreep ontwaak. Later is mij verteld dat ik een half uur lang Frans heb geratel tegen de zuster die mij helpt bij te komen uit de narcose. Maar ik doe alsof er niets gebeurd is wanneer ik op een overweldigend geluuksmoment mijn zoon aan het voeteneinde van dit bed zie staan.

Hij heeft een tijdje een doktersrol gespeeld in de televisieserie *De Co-assistent* en om hem in twee woorden te tonen dat er met zijn vader nog niet te spotten valt, of liever gezegd nog prima valt te spotten, kijk ik hem naar mijn gevoel stralend aan en roep ik ironisch: 'Dag dokter!' Maar de bijdehante indruk die ik hoop te maken doe ik jammer genoeg weer teniet door hem te verklappen dat ik morgen geopereerd zal worden en een compleet elftal bypasses ga krijgen.

'Dat is net gebeurd, pap,' corrigeert hij, 'en het zijn er maar vijf hoor.' En tegen de verpleegster die mij naar mijn lengte en gewicht vraagt, houd ik staande dat ik drieënzeventig meter lang ben en al jaren exact honderd kilo weeg.